

GEOGRAFIA

Klasa 3a, 3b

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny. Dział XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, XXII podstawy programowej dla zakresu rozszerzonego.

Wymagania na poszczególne oceny				
konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzające (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	dopełniające (ocena celująca)
2	3	4	5	6
XVII Strefowość środowiska przyrodniczego na Ziemi				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym są strefowość i astrefowość • podaje przykłady strefowych zjawisk przyrodniczych na Ziemi • wyróżnia strefy klimatyczne i wskazuje ich zasięg na podstawie mapy • wymienia rodzaje wietrzeń • wymienia czynniki astrefowe • wymienia strefy klimatyczno-roślinno-glebowe na podstawie mapy • przedstawia główne prawidłowości dotyczące rozmieszczenia zwierząt na Ziemi	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje strefy oświetlenia Ziemi na podstawie schematu • analizuje rozkład średniej rocznej temperatury powietrza na Ziemi na podstawie mapy • podaje czynniki wpływające na długość okresu wegetacyjnego • omawia rozmieszczenie gleb na Ziemi na podstawie mapy • przedstawia zasoby biomasy na Ziemi z wykorzystaniem mapy • wymienia parametry klimatyczne wpływające na strefowość formacji roślinnych • wymienia główne cechy środowiska przyrodniczego stref klimatyczno-roślinno-glebowych: od równikowej do polarnych • omawia wybrane czynniki astrefowe	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia czynniki wpływające na globalną cyrkulację atmosfery • przedstawia zróżnicowanie rocznej sumy opadów atmosferycznych na Ziemi • porównuje długość okresu wegetacyjnego w poszczególnych typach klimatu • analizuje intensywność poszczególnych rodzajów wietrzeń w różnych szerokościach geograficznych • omawia czynniki kształtujące strefowość biomasy • omawia wpływ rozmieszczenia lądów i mórz na wielkość temperatury i opadów na Ziemi • analizuje wpływ prądów morskich na rozkład temperatury powietrza i opadów na Ziemi • omawia wpływ rzeźby terenu i wysokości nad poziomem morza na rozkład temperatury powietrza i opadów na Ziemi • charakteryzuje strefy klimatyczno-roślinno-glebowe na Ziemi • przedstawia warunki występowania astrefowych formacji roślinnych	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, z czego wynika i na czym polega strefowość zjawisk przyrodniczych • przedstawia zależność między szerokością geograficzną a rozkładem zachmurzenia i występowaniem opadów atmosferycznych na Ziemi • przedstawia zależność między rodzajem gleb a roślinnością strefową • przedstawia zależność między występowaniem zasobów biomasy a strefami klimatycznymi • przedstawia zależność między rodzajem skał a typami gleb i składem gatunkowym szaty roślinnej • przedstawia zależność między warunkami wodnymi a glebami i formacjami roślinnymi • omawia zależność między głównymi cechami klimatu a formacjami roślinnymi i właściwościami gleb na podstawie schematu • przedstawia główne cechy środowiska przyrodniczego stref klimatyczno-roślinno-glebowych: od równikowej do polarnych	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje prawidłowości dotyczące zróżnicowania środowiska przyrodniczego na Ziemi • przedstawia powiązania między poszczególnymi komponentami środowiska przyrodniczego • identyfikuje na przykładach współzależności między elementami środowiska przyrodniczego w strefach klimatyczno-roślinno-glebowych: od równikowej do polarnych • wyjaśnia, w jaki sposób astrefowe czynniki przyrodnicze modyfikują przebieg zjawisk strefowych na Ziemi
XVIII Problemy środowiskowe współczesnego świata				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest geozagrożenie • wymienia przykłady geozagrożeń • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>katastrofa naturalna</i>, <i>klęska żywiołowa</i>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia podział geozagrożeń ze względu na przyczynę • wymienia różne sposoby ostrzegania przed klęskami żywiołowymi w różnych krajach	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia główne powiązania geozagrożeń ze sferami Ziemi na podstawie schematu • wykazuje znaczenie CEMS dla krajów zagrożonych kataklizmami	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę ISOK w ograniczeniu zagrożenia powodziowego • wyjaśnia powstawanie sztormów	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia narzędzia umożliwiające skuteczne prognozowanie zasięgu katastrof

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega teledetekcja geozagrożeń • wyjaśnia, czym są geozagrożenia meteorologiczne i geozagrożenia klimatyczne • podaje przykłady zagrożeń meteorologicznych i klimatycznych • wymienia przyczyny współczesnego globalnego ocieplenia • wskazuje na mapach obszary współcześnie złodzone • wymienia zagrożenia geologiczne • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wulkanizm</i>, <i>trzęsienie ziemi</i> • wyjaśnia, czym jest lej krasowy • wyjaśnia, czym są erozja i dewastacja gleb • wymienia przyczyny erozji gleb • wyjaśnia, czym jest pustynnienie • wymienia obszary nadmiaru i niedoboru zasobów wodnych na Ziemi • wyjaśnia, czym jest ślad wodny • wyjaśnia, czym są bioróżnorodność i georóżnorodność 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia trasy cyklonów tropikalnych • wskazuje obszary występowania trąb powietrznych na mapie • wymienia inne geozagrożenia meteorologiczne • wskazuje na mapie regiony najbardziej narażone na powodzie • wymienia czynniki naturalne wpływające na zmiany klimatu na Ziemi • omawia antropogeniczne źródła gazów cieplarnianych na świecie na podstawie wykresu • przedstawia zmiany zasięgu pokrywy leśnej na świecie na podstawie mapy • wymienia globalne skutki zmian klimatu • podaje przyczyny powstawania trzęsień ziemi • podaje przyczyny wulkanizmu • wskazuje na mapie obszary sejsmiczne i regiony, w których występuje najwięcej wulkanów • przedstawia naturalne i antropogeniczne przyczyny erozji gleb • podaje przyczyny pustynnienia • omawia zasoby wodne na Ziemi na podstawie infografiki • podaje przyczyny zmniejszania się bioróżnorodności • wymienia przestrzenne formy ochrony georóżnorodności 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zagrożenia meteorologiczne: sztormy, cyklony tropikalne i trąby powietrzne z wykorzystaniem map i infografik • wymienia obszary występowania zagrożeń meteorologicznych na podstawie mapy • wyjaśnia, w jaki sposób powstają trąby powietrzne • podaje przyczyny powstawania powodzi • omawia zmiany klimatyczne przed rewolucją przemysłową na podstawie wykresu • omawia przyczyny współczesnego globalnego ocieplenia • omawia wpływ zmian klimatu na gospodarkę człowieka • przedstawia wpływ ruchu płyt litosfery na występowania trzęsień ziemi • charakteryzuje skutki trzęsień ziemi • wyjaśnia, na czym polega system ostrzegania przed tsunami • przedstawia genezę lejów krasowych na podstawie infografiki • wymienia obszary o największej degradacji gleb na podstawie mapy • wskazuje na mapie pustynie i obszary zagrożone pustynnieniem • przedstawia zmiany odnawialnych zasobów wody w wybranych krajach na podstawie wykresu • przedstawia odnawialne zasoby wody i jej wykorzystanie na świecie na podstawie map i wykresów • omawia stan bioróżnorodności na Ziemi • wymienia miary georóżnorodności 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia skutki cyklonów tropikalnych i trąb powietrznych • wyjaśnia skutki powodzi • wyjaśnia wpływ deforestacji na zwiększenie zagrożenia powodzią lub spływem błotnym • omawia główne czynniki naturalne wpływające na zmiany klimatu na Ziemi • przedstawia wpływ wylesiania na zmiany klimatu • omawia skutki zmian klimatu dla obszarów okołobiegunowych i wysokogórskich • przedstawia sposoby przeciwdziałania zmianom klimatycznym • omawia częstotliwość, siłę i skutki trzęsień ziemi • omawia genezę tsunami i skutki, które ono wywołuje • przedstawia skutki powstawania lejów krasowych • przedstawia konsekwencje erozji i degradacji gleb na świecie • prezentuje skutki pustynnienia na wybranych przykładach • omawia cechy środowiska przyrodniczego i sposób zagospodarowania wybranych obszarów objętych pustynnieniem • przedstawia obszary o deficycie zasobów wodnych wynikającym z dużego zapotrzebowania na wodę • podaje przykłady katastrof ekologicznych na świecie wywołanych niewłaściwym gospodarowaniem zasobami wodnymi • omawia znaczenie bioróżnorodności dla środowiska przyrodniczego 	<ul style="list-style-type: none"> • proponuje działania ograniczające skutki zagrożeń meteorologicznych • omawia wpływ dodatknych sprzężeń zwrotnych na tempo globalnego ocieplenia na podstawie wykresu • ocenia wpływ zmian klimatycznych na zasięg pokrywy lodowej • omawia przykłady działań ograniczających skutki zagrożeń geologicznych • proponuje sposoby zapobiegania intensywnej erozji gleb i pustynnieniu • ocenia skalę zagrożenia niedoborem wody w przyszłości • prezentuje działania wspomagające racjonalne gospodarowanie wodą • przedstawia działania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej • opisuje czynniki wpływające na bioróżnorodność i georóżnorodność swojego regionu • wykorzystuje zdjęcia satelitarne i lotnicze do lokalizowania oraz wskazywania zasięgu katastrof przyrodniczych
--	--	---	---	--

XIX Uwarunkowania przyrodnicze gospodarczej działalności człowieka

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia warunki przyrodnicze decydujące o rozwoju rolnictwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia obszary o korzystnych i niekorzystnych warunkach klimatyczno- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje wpływ klimatu na zróżnicowanie chowu zwierząt na świecie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek między warunkami klimatycznymi a rodzajem uprawianych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek między kierunkiem produkcji rolnej a
--	---	---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>żyźność gleby</i> • wymienia najżyźniejsze gleby na świecie na podstawie mapy tematycznej • omawia podział surowców mineralnych • podaje przykłady przyrodniczych ograniczeń działalności gospodarczej 	<p>glebowych do rozwoju rolnictwa na podstawie mapy tematycznej</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa w Polsce • omawia rozmieszczenie upraw i chowu zwierząt w Polsce na podstawie mapy tematycznej • przedstawia rozmieszczenie wybranych surowców energetycznych na świecie na podstawie mapy tematycznej • przedstawia rozmieszczenie rud miedzi, złota i diamentów na świecie na podstawie mapy tematycznej • wymienia największych producentów rud miedzi, złota i diamentów na świecie • przedstawia obszary występowania przyrodniczych ograniczeń działalności gospodarczej • omawia ideę zrównoważonego rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje wpływ warunków glebowych na strukturę upraw na świecie • przedstawia wpływ warunków wodnych na strukturę upraw i chowu zwierząt na świecie • omawia wpływ surowców mineralnych na rozwój przemysłu • omawia znaczenie wybranych surowców energetycznych • podaje przykłady krajów, w których strukturze eksportu duży udział mają surowce mineralne • wskazuje sposoby przełamywania ograniczeń przyrodniczych przez człowieka na przykładzie infografiki dotyczącej Norylska oraz schematu dotyczącego pozyskiwania ropy naftowej 	<p>roślin na przykładzie wybranego regionu świata</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zależność między wysokością nad poziomem morza a obszarami upraw i chowu zwierząt na podstawie mapy tematycznej • wykazuje zależność między żyźnością gleb a ich przydatnością dla rolnictwa na podstawie mapy tematycznej • przedstawia zmiany znaczenia wybranych surowców mineralnych • przedstawia związek między występowaniem złóż surowców i ich eksploatacją a rozwojem gospodarczym na przykładzie wybranych krajów • dostrzega zależność między rozwojem społeczno-gospodarczym państw a zrównoważonym rozwojem 	<p>klimatem, ukształtowaniem powierzchni, żyźnością gleb i warunkami wodnymi</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia związek między występowaniem surowców mineralnych a kierunkiem rozwoju przemysłu i strukturą towarową handlu zagranicznego • prezentuje przykłady pokonywania przyrodniczych ograniczeń działalności gospodarczej i ocenia ich zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju • przedstawia zmiany znaczenia czynników przyrodniczych dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionów w przeszłości i w XXI w.
---	---	--	---	---

XX Problemy polityczne współczesnego świata

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia państwa powstałe w XXI w. i wskazuje je na mapie politycznej świata • wymienia państwa należące do UE i wskazuje je na mapie politycznej świata • wyjaśnia znaczenie terminu <i>terroryzm</i> • wymienia wybrane cechy cywilizacji zachodniej i cywilizacji islamu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie politycznej świata kontynent, na którym w XX w. powstało lub odzyskało niepodległość najwięcej państw • wymienia pozytywne skutki przemian ustrojowych, które nastąpiły w Polsce po 1989 r. • wymienia główne założenia funkcjonowania Unii Europejskiej • przedstawia zróżnicowanie zamożności regionów UE wyrażone wartością PKB <i>per capita</i> wg parytetu siły nabywczej w odniesieniu do średniej wartości tego wskaźnika dla UE na podstawie mapy • omawia polityczne, ekonomiczne, socjologiczno-psychologiczne i społeczno-kulturowe przyczyny terroryzmu • porównuje wybrane cechy cywilizacji zachodniej i cywilizacji islamu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany na mapie politycznej świata w XXI w. na podstawie mapy • charakteryzuje przemiany ustrojowe i gospodarcze w Europie i krajach byłego ZSRR po 1989 r. • określa wpływ przemian ustrojowych i gospodarczych na społeczeństwo • przedstawia problemy związane z rozbieżnymi poglądami na dalszą integrację oraz problemy prawne z interpretacją zapisów <i>Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej</i> • przedstawia główne problemy gospodarcze i społeczne UE • omawia społeczno-kulturowe, ekonomiczne i polityczne skutki ataków terrorystycznych • wymienia główne typy relacji między cywilizacjami 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje nowe państwa powstałe w XXI w.: Timor Wschodni, Czarnogórę i Sudan Południowy • omawia problemy polityczne i społeczno-ekonomiczne państw utworzonych w XXI w. • przedstawia przebieg przemian ustrojowych i gospodarczych w Europie i krajach byłego ZSRR po 1989 r. • omawia wpływ transformacji systemowej na gospodarkę wybranych państw • prezentuje problemy związane z rozbieżnymi interesami państw członkowskich • analizuje problemy związane z bezpieczeństwem energetycznym i polityką ekologiczną w Unii Europejskiej • omawia skalę terroryzmu w XXI w. oraz główne metody działania terrorystów • wymienia główne ugrupowania terrorystyczne na świecie • podaje przykłady ataków terrorystycznych w Europie i na świecie • wymienia czynniki kształtujące relacje między cywilizacją zachodnią a cywilizacją islamu na podstawie schematu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia najnowsze zmiany na mapie politycznej świata oraz charakteryzuje główne problemy państw utworzonych w XXI w. • przedstawia i ocenia skutki przemian ustrojowych i gospodarczych w Europie i krajach byłego ZSRR po 1989 r. • dyskutuje na temat głównych problemów funkcjonowania Unii Europejskiej • proponuje działania, które mogłyby rozwiązać główne problemy funkcjonowania Unii Europejskiej • dyskutuje na temat przyczyn i skutków brexitu • wyjaśnia, dlaczego terroryzm jest wielkim wyzwaniem dla współczesnego świata • przedstawia działania mające na celu zwalczanie terroryzmu podejmowane w UE
--	---	--	---	--

				<ul style="list-style-type: none"> omawia pokojowe współistnienie cywilizacji zachodniej i cywilizacji islamu na przykładzie Libanu
XXI Problemy społeczne współczesnego świata				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksplozja demograficzna, implozja demograficzna, migracje, uchodźstwo, bezrobocie, handel ludźmi, praca dzieci, wolność religijna, nietolerancja, ksenofobia, rasizm</i> klasyfikuje migracje wg wybranych kryteriów wyjaśnia, czym jest współczynnik (stopa) bezrobocia wymienia formy nietolerancji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia zmiany liczby ludności świata w XX i XXI w. na podstawie wykresu i mapy przedstawia obszary występowania eksplozji demograficznej i implozji demograficznej na podstawie mapy wymienia czynniki wpływające na decyzję o migracji w podziale na czynniki przyciągające i czynniki wypychające określa wielkość bezrobocia za pomocą współczynnika (stopy) bezrobocia wymienia przyczyny bezrobocia w krajach wysoko rozwiniętych i słabo rozwiniętych gospodarczo omawia zmiany stopy bezrobocia młodych w krajach UE na podstawie wykresu przedstawia główne kierunki handlu ludźmi na świecie na podstawie mapy wymienia organizacje przeciwdziałające handlowi ludźmi i niewolnictwu podaje przyczyny podejmowania pracy przez dzieci przedstawia liczbę i strukturę pracujących dzieci wg wieku w poszczególnych regionach świata na podstawie wykresu podaje współczesne przykłady prześladowań na tle religijnym wymienia przykłady państw, w których dochodzi do naruszenia wolności religijnej, na podstawie mapy omawia wybrane formy nietolerancji (np. ksenofobię, rasizm, dyskryminację ze względu na status społeczny czy płeć) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje główne przyczyny eksplozji demograficznej i implozji demograficznej określa przyczyny starzenia się społeczeństw przedstawia problemy związane z migracjami dobrowolnymi i przymusowymi w skali globalnej i krajowej omawia problemy związane z uchodźstwem w skali globalnej i krajowej wskazuje współczesne kierunki przemieszczania się uchodźców na podstawie danych statystycznych omawia zróżnicowanie przestrzenne stopy bezrobocia na świecie na podstawie mapy omawia problem bezrobocia wśród młodych ludzi przedstawia różnice między stopą bezrobocia ogółem a stopą bezrobocia młodych w wybranych państwach charakteryzuje przejawy współczesnego niewolnictwa przedstawia skalę handlu ludźmi na świecie, jego główne cele oraz sposoby wykorzystywania pracy dzieci w poszczególnych regionach świata omawia przykłady nietolerancji na świecie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia skutki eksplozji demograficznej i implozji demograficznej wymienia kraje o największym udziale ludności w wieku 65 lat i więcej w społeczeństwie proponuje działania ograniczające skutki starzenia się społeczeństw charakteryzuje przebieg ważniejszych historycznych i współczesnych fal migracji na świecie omawia pozytywne skutki migracji przedstawia pozytywne i negatywne skutki bezrobocia dla społeczeństwa i gospodarki podaje przyczyny podejmowania pracy przez dzieci (przykłady uwarunkowań społecznych, kulturowych i gospodarczych) omawia przykłady ludobójstwa na tle religijnym na przełomie XX i XXI w. na podstawie tabeli przedstawia skutki dyskryminacji rasowej, ksenofobii i innych form nietolerancji przedstawia przykłady wpływu wykluczania grup ludności na życie społeczne i gospodarcze państw omawia przykłady sposobów przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i innym formom nietolerancji na świecie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia wpływ procesów starzenia się społeczeństw na życie społeczne i gospodarkę, ze szczególnym uwzględnieniem Europy podaje przykłady działań podejmowanych w związku z problemem uchodźstwa przez społeczność międzynarodową proponuje działania, które mogłyby podjąć społeczność międzynarodowa w celu zmniejszenia liczby uchodźców na świecie wykazuje związek między poziomem rozwoju gospodarczego państwa a odnotowywaną w nim stopą bezrobocia przedstawia problem handlu ludźmi, niewolnictwa i wykorzystywania pracy dzieci na świecie jako przestępczy problem globalny wyjaśnia negatywny wpływ handlu ludźmi, niewolnictwa i przymusowej pracy dzieci na rozwój społeczny i gospodarczy państw proponuje działania przeciwdziałające wykorzystywaniu pracy dzieci uzasadnia potrzebę przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i innym formom nietolerancji na świecie

XXII Zróżnicowanie jakości życia ludności na świecie

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>jakość życia</i> • wymienia rodzaje oceny jakości życia • wyjaśnia, czym jest właściwe odżywianie się • wymienia czynniki wpływające na sposób odżywiania się • wyjaśnia, czym jest głód • wymienia rodzaje głodu • wskazuje na mapie świata regiony o dużym udziale głodujących • podaje nazwę agencji ONZ powołanej w celu niesienia pomocy żywnościowej na świecie • wymienia rodzaje zagrożeń życia ludzi • wymienia rodzaje chorób • wymienia zagrożenia życia ludzi • wymienia największe zagrożenia w życiu codziennym • wyjaśnia, czym jest poczucie bezpieczeństwa • wyjaśnia znaczenie terminu <i>edukacja</i> • wymienia poziomy, na których jest realizowana edukacja • wyjaśnia znaczenie terminu <i>analfabetyzm</i> • wyjaśnia, czym jest wskaźnik analfabetyzmu	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia syntetyczne wskaźniki obiektywnej oceny jakości życia • analizuje zróżnicowanie wartości HDI na świecie na podstawie mapy tematycznej i danych statystycznych • przedstawia zróżnicowanie wartości wielokryterialnego wskaźnika ubóstwa (MPI) w wybranych krajach • omawia przestrzenne zróżnicowanie stopnia zaspokojenia norm żywieniowych na podstawie mapy tematycznej • analizuje zróżnicowanie wartości energetycznej dostępnej żywności na świecie na podstawie mapy tematycznej • podaje różnice między głodem rzeczywistym a głodem utajonym • wymienia czynniki wpływające na stan zdrowia ludności na podstawie wykresu • wymienia czynniki wywołujące choroby niezakaźne • analizuje zróżnicowanie dostępu do usług zdrowotnych na świecie na podstawie mapy tematycznej • wymienia czynniki wpływające na poczucie bezpieczeństwa • analizuje przebieg edukacji formalnej na trzech poziomach na podstawie schematu • analizuje zmiany wskaźnika analfabetyzmu w poszczególnych częściach świata na podstawie wykresu	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje schemat przedstawiający hierarchię potrzeb ludzkich • wyjaśnia różnice między subiektywną a obiektywną oceną jakości życia • podaje przyczyny zróżnicowania obiektywnej oceny jakości życia na świecie • przedstawia zmiany subiektywnej oceny jakości życia w wybranych krajach • opisuje czynniki wpływające na stopień zaspokojenia norm żywieniowych • omawia przyrodnicze, ekonomiczne i społeczno-polityczne przyczyny głodu • podaje przyczyny klęsk głodu • charakteryzuje wybrane choroby, zakaźne i pasożytnicze oraz niezakaźne • omawia prawidłowości dotyczące zachorowań na choroby zakaźne i pasożytnicze oraz niezakaźne na świecie • opisuje zróżnicowanie przestrzenne zachorowalności na wybrane choroby na podstawie map tematycznych • analizuje na podstawie mapy tematycznej zmiany poczucia bezpieczeństwa mieszkańców wybranych regionów świata • analizuje liczbę zgonów w wyniku wypadków drogowych w różnych regionach świata na podstawie danych statystycznych i mapy tematycznej • przedstawia zagrożenie przestępczością w różnych regionach świata • opisuje zagrożenia związane ze zmianami klimatycznymi oraz z klęskami żywiołowymi • opisuje ogólny system edukacji na świecie • charakteryzuje mierniki uczestnictwa w edukacji formalnej na świecie • omawia zróżnicowanie zaspokojenia potrzeb edukacyjnych na świecie na podstawie danych statystycznych i mapy tematycznej	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób formułuje się obiektywną i subiektywną ocenę jakości życia • przedstawia konsekwencje zróżnicowania jakości życia na świecie • charakteryzuje na przykładach kraje o wysokiej i niskiej jakości życia • porównuje strukturę spożycia produktów żywnościowych w krajach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego • omawia problem głodu wśród dzieci • omawia skutki głodu rzeczywistego i głodu utajonego • omawia sposoby rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych i pasożytniczych • przedstawia skutki występowania chorób • omawia czynniki wpływające na stan zdrowia społeczeństw i jakość usług medycznych na świecie • proponuje działania na rzecz zapobiegania chorobom i ich zwalczania • analizuje poczucie bezpieczeństwa i postrzeganie różnych zagrożeń na podstawie wyników badań ankietowych • analizuje na podstawie wyników badań ankietowych poczucie bezpieczeństwa uczniów w szkole • określa przyczyny zróżnicowania zaspokojenia potrzeb edukacyjnych na świecie	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • formułuje hipotezy dotyczące przyczyn zróżnicowania jakości życia na świecie • proponuje działania, które mogłyby ograniczyć głód i niedożywienie na świecie • przedstawia przyczyny zagrożenia życia w wybranych regionach świata, w tym związane z rozprzestrzenianiem się chorób, niskim poziomem ochrony zdrowia i degradacją środowiska • wykazuje zależność między poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego a występowaniem poszczególnych rodzajów zagrożeń życia na podstawie danych statystycznych • dokonuje oceny poczucia bezpieczeństwa mieszkańców wybranych regionów świata na podstawie samodzielnie opracowanych kryteriów • dyskutuje na temat skutków zróżnicowania poziomu zaspokojenia potrzeb edukacyjnych w wybranych regionach świata
---	---	--	--	---

XXIII Problemy gospodarcze współczesnego świata				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>produkt krajowy brutto</i> • wyjaśnia, na czym polega międzynarodowa pomoc rozwojowa • wyjaśnia, czym jest oficjalna pomoc rozwojowa • wymienia kraje udzielające pomocy rozwojowej innym państwom • wymienia przykłady organizacji niosących pomoc rozwojową najbiedniejszym krajom • wyjaśnia, czym są korporacje międzynarodowe • wymienia przykłady korporacji międzynarodowych i podaje nazwy państw, z których się wywodzą 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki wpływające na poziom rozwoju gospodarczego państw • omawia zróżnicowanie wartości PKB <i>per capita</i> na świecie na podstawie mapy tematycznej • wymienia rodzaje pomocy rozwojowej udzielanej państwom • wymienia państwa, które otrzymały środki w ramach oficjalnej pomocy rozwojowej na podstawie mapy tematycznej i danych statystycznych • przedstawia rozmieszczenie największych firm świata na podstawie mapy tematycznej • wymienia główne branże, w których działają największe korporacje międzynarodowe 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia na wybranych przykładach państwa o najwyższej i najniższej wartości PKB <i>per capita</i> • podaje przyczyny dysproporcji w rozwoju gospodarczym państw i regionów świata • omawia przestrzenne zróżnicowanie zadłużenia państw świata na podstawie mapy tematycznej • omawia działania (inne niż podejmowane w ramach pomocy rozwojowej) mające na celu zmniejszenie dysproporcji w rozwoju gospodarczym państw • podaje główne cele rozrastania się korporacji • omawia rozwój korporacji na przykładzie The Walt Disney Company 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje problemy społeczno-gospodarcze najbiedniejszych i najbogatszych państw świata • przedstawia skutki dysproporcji w rozwoju gospodarczym państw i regionów świata • przedstawia ewolucję pomocy rozwojowej • przedstawia wpływ polityki na rozwój korporacji międzynarodowych • omawia pozytywne i negatywne skutki gospodarczej działalności korporacji międzynarodowych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia problem zadłużenia krajów i obywateli na przykładach państw wysoko i słabo rozwiniętych • podaje przykłady działań mających na celu zmniejszenie dysproporcji w rozwoju gospodarczym państw i regionów świata oraz dokonuje ich krytycznej oceny • ocenia wpływ korporacji transnarodowych na społeczeństwo, politykę, gospodarkę i środowisko przyrodnicze państw oraz regionów świata • przedstawia wpływ konsumpcjonizmu, pracoholizmu i presji gospodarczej związanej z maksymalizacją zysku na zdrowie i życie człowieka • omawia wpływ wybranej korporacji międzynarodowej na społeczeństwo, gospodarkę i środowisko przyrodnicze państw